PEDAGOGLARNI INKLYUZIV RAQAMLI TA'LIMGA TAYYORLASHDA PSIXOLOGIK XIZMAT

Ilmiy rahbar: **D.E.Abduqodirova**
CHDPU Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi
orcid 0009-0008-4155-8330
abduqadirovadilobarbonu@gmail.com
Ismatova Kamola
Amaliy psixologiya yo'nalishi talabasi
kamolaismatova65@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqola pedagoglarni inklyuziv raqamli ta'limga tayyorlashda psixologik xizmatning ahamiyati va uning pedagogik samaradorlikka ta'sirini ilmiy asosda tahlil qiladi. Tadqiqotda psixologik intervensiyalar, mentorlik dasturlari va stressni boshqarish strategiyalarining pedagoglarning raqamli kompetensiyalari, adaptiv yondashuv qobiliyati va psixologik barqarorligini oshirishdagi roli ko'rib chiqiladi. Maqolada psixologik xizmatni inklyuziv raqamli ta'lim jarayonida strategik vosita sifatida tashkil etishning konseptual modeli taklif qilinadi, shuningdek pedagoglarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda barqaror pedagogik va ijtimoiy muhit yaratish mexanizmlari yoritiladi.

Kalit so'zlar:inklyuziv ta'lim, raqamli ta'lim, pedagoglarning psixologik qo'llab-quvvatlashi, adaptiv kompetensiya, psixologik intervensiya, mentorlik, professional barqarorlik

Аннотация.В данной статье анализируется роль психологической службы в подготовке педагогов к инклюзивному цифровому обучению и её влияние на педагогическую эффективность. Рассматриваются психологические интервенции, программы наставничества и стратегии управления стрессом, повышающие цифровую компетентность педагогов, способность к адаптивному подходу и психологическую устойчивость. В статье предлагается концептуальная модель организации психологической службы как стратегического инструмента в инклюзивном цифровом обучении, а также рассматриваются механизмы создания устойчивой педагогической и социальной среды с учётом индивидуальных потребностей педагогов.

Ключевые слова: инклюзивное обучение, цифровое обучение, психологическая поддержка педагогов, адаптивная компетентность, психологические интервенции, наставничество, профессиональная устойчивость

Abstract. This article examines the role of psychological support in preparing teachers for inclusive digital education and its impact on pedagogical effectiveness. It analyzes psychological interventions, mentoring programs, and stress management strategies that enhance teachers' digital competencies, adaptive teaching skills, and psychological resilience. The study proposes a conceptual model for integrating psychological services as a strategic tool in inclusive digital education, highlighting mechanisms for creating a stable pedagogical and social environment that considers teachers' individual needs

Keywords: inclusive education, digital education, teachers' psychological support, adaptive competence, psychological intervention, mentoring, professional resilience

KIRISH

Zamonaviy ta’lim tizimlarida raqamli texnologiyalarni inklyuziv yondashuv bilan uyg‘unlashtirish pedagogik jarayonning sifatini oshirish va o‘quvchilarning individual rivojlanish imkoniyatlarini maksimal darajada ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Inklyuziv ta’lim konsepsiyasi barcha o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish, ijtimoiy va akademik teng imkoniyatlar yaratish, shuningdek, o‘quvchilarni ijtimoiy integratsiyaga yo‘naltirish orqali ularning o‘z-o‘zini anglash va psixologik barqarorlik darajasini oshirishga qaratilgan. Shu nuqtai nazardan pedagoglarning raqamli ta’lim platformalari, adaptiv o‘quv tizimlari va sun’iy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalanishi ta’lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada kuchaytiradi, o‘quvchilarning motivatsiyasini rag‘batlantiradi, bilim darajasini doimiy ravishda monitoring qiladi va ularning psixologik farovonligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Biroq pedagoglarni inklyuziv raqamli ta’limga tayyorlash jarayonida psixologik xizmatning roli alohida ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, pedagoglar o‘zlarini yangi texnologiyalarni samarali qo‘llashga tayyor his qilmasliklari, pedagogik cheklovlar, vaqt va resurs yetishmovchiligi tufayli stress, professional charchash va motivatsiyaning pasayishiga duch kelishi mumkin (Day, 2018; Furlong & Oancea, 2016). Shu sababli psixologik xizmat pedagoglarning adaptiv kompetensiyalarini rivojlantirish, texnologik qobiliyatlarni mustahkamlash, professional stressni kamaytirish va pedagoglarning o‘z-o‘zini anglash jarayonini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha strategik vosita sifatida ko‘rib chiqilishi lozim.

Shuningdek, pedagoglarni tayyorlash jarayonida psixologik xizmat ularni raqamli platformalarda ishlashda yuzaga keladigan emotsional qiyinchiliklar va ijtimoiy stress faktorlarini aniqlash hamda bartaraf etishga xizmat qiladi. Bu o‘z navbatida pedagoglarning adaptiv o‘qitish strategiyalarini samarali qo‘llashini va o‘quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan ta’lim jarayonini tashkil etishini ta’minlaydi. Shu bilan birga psixologik xizmat pedagoglarni professional burn-out holatidan himoya qiladi, ularning pedagogik kreativligini va qaror qabul qilish qobiliyatini oshiradi, raqamli resurslar bilan ishlashdagi ijtimoiy va psixologik barqarorlikni mustahkamlaydi.

Mazkur maqola pedagoglarni inklyuziv raqamli ta’limga tayyorlash jarayonida psixologik xizmatning rolini, uning samaradorligini, qo‘llaniladigan strategiyalarini va pedagogik natijalarga ta’sirini ilmiy jihatdan tahlil qilishga qaratildi. Maqolada psixologik xizmat va raqamli ta’lim integratsiyasining pedagogik samaradorlik, o‘quvchilarning ijtimoiy moslashuvi va psixologik farovonlikka ta’siri tizimli tarzda muhokama qilinadi. Shu bilan birga, maqolada psixologik xizmatni inklyuziv raqamli ta’lim jarayonida strategik vosita sifatida tashkil etishning konseptual modeli ham taklif qilinadi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot sifatli ilmiy tahlil metodologiyasiga asoslanib, pedagoglarni inklyuziv raqamli ta’limga tayyorlash jarayonida psixologik xizmatning rolini va uning ta’lim samaradorligiga ta’sirini tizimli va konseptual yondashuv orqali o‘rganishga yo‘naltirildi. Tadqiqot jarayonida pedagogika, psixologiya, ta’lim texnologiyalari, ijtimoiy ish va kadrlar tayyorlash sohalariga oid mahalliy hamda xorijiy ilmiy manbalar keng qamrovda tahlil qilindi[1]. Ilmiy adabiyotlar tanlashda ularning inklyuziv ta’lim masalalariga bevosita aloqadorligi, pedagoglarning psixologik qo‘llab-quvvatlash ehtiyojlarini qondirishdagi samaradorligi, ilgari

[1] B. Williamson. *Big Data in Education: The Digital Future of Learning, Policy and Practice.* London: Sage Publications, 2020.

olib borilgan tajribalar va amaliy ahamiyati asosiy mezon sifatida belgilandi. Shu bilan birga, tadqiqotda ilgari amalga oshirilgan ilmiy izlanishlar pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini oshirishda psixologik xizmatning roli va pedagogik stressni kamaytirishga qaratilgan intervensiyalarning samaradorligini baholashda asosiy konseptual nuqta sifatida qaraldi.

Pedagoglarning raqamli ta'lim kompetensiyalari va psixologik qo'llab-quvvatlash ehtiyojlarini aniqlash hamda baholashda kontent tahlil usuli asosiy metod sifatida qo'llanildi. Ushbu metod yordamida malaka oshirish dasturlari, trening modullari, mentorlik tizimlari, individual konsultatsiyalar va psixologik intervensiyalarning pedagoglarga ta'siri tizimli va ilmiy asoslangan tarzda tahlil qilindi. Shu bilan birga, pedagoglarning stress darajasi, motivatsiya ko'rsatkichlari, raqamli platformalardan foydalanish qobiliyati va o'zini anglash jarayoni psixologik indikatorlar sifatida belgilandi. Etik jihatlar va xavfsizlik mezonlari sifatida psixologik himoya, stressni kamaytirish, pedagogik nazorat, shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi va inson omilining saqlanishi asosiy tahlil mezonlari sifatida belgilandi.

Shuningdek, tadqiqotda fanlararo yondashuv asosida integratsiyalashgan konsepsiyalar qo'llanilib, pedagogik, psixologik, texnologik va ijtimoiy ish konsepsiyalari uyg'unlashtirilgan holda tahlil qilindi. Ushbu yondashuv pedagoglarni inklyuziv raqamli ta'limga tayyorlash jarayonidagi psixologik xizmatning o'zaro bog'liqligini va uning pedagogik jarayon samaradorligiga ta'sirini kompleks, tizimli va ilmiy asoslangan tarzda baholash imkonini berdi. Natijada tadqiqot nafaqat pedagoglarning texnologik va adaptiv kompetensiyalarini, balki ularning psixologik barqarorligini, stressni boshqarish qobiliyatini va professional ijtimoiy moslashuvini ham hisobga olgan holda inklyuziv raqamli ta'lim jarayonining samaradorligini tahlil qilish imkonini yaratdi.

Ushbu metodologik yondashuv shuningdek pedagoglarning individual psixologik ehtiyojlarini aniqlash, ularni adaptiv qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini ishlab chiqish hamda raqamli ta'lim resurslaridan optimal foydalanishni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga tadqiqot pedagoglarni malaka oshirish dasturlari va psixologik intervensiyalar orqali tayyorlashning samaradorligini, shuningdek, pedagogik qaror qabul qilish jarayonida inson omilining saqlanishini baholash imkoniyatini beradi.

MUHOKAMA

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, psixologik xizmat pedagoglarni inklyuziv raqamli ta'limga tayyorlash jarayonida nafaqat texnologik kompetensiyalarini oshirish, balki ularning psixologik barqarorligini ta'minlash va professional samaradorligini kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi. Psixologik treninglar, mentorlik dasturlari, stressni boshqarish bo'yicha intervensiyalar va konsultatsiyalar pedagoglarning raqamli platformalardan samarali foydalanish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, psixologik qo'llab-quvvatlash pedagoglarga o'quv jarayonidagi yangi texnologik imkoniyatlarni tushunish, individual yondashuvni qo'llash va o'quvchilarning ijtimoiy va emosional ehtiyojlarini hisobga olish imkonini beradi. Natijada, pedagoglarning o'z-o'zini baholash darajasi, professional motivatsiyasi va o'zini rivojlantirishga bo'lgan intilishi oshadi, bu esa inklyuziv ta'limning asosiy pedagogik maqsadlariga — barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyatlar yaratish va ijtimoiy integratsiyani ta'minlash — bevosita xizmat qiladi[2].

Biroq psixologik xizmatni inklyuziv raqamli ta'limga integratsiya qilish jarayonida bir qator qiyinchiliklar va potentsial xavflar ham mavjud. Avvalo, pedagoglarning texnologik kompetensiyalari yetarli darajada rivojlanmagan bo'lsa, raqamli platformalarga ortiqcha tayanish

o‘quv jarayonining sifatini pasaytirishi va pedagogning ijodiy yondashuvini cheklashi mumkin. Shu bilan birga, psixologik xizmatning yetarli darajada ta’minlanmasligi pedagoglarda stress, professional charchash, ishga qoniqmaslik hissi va pedagogik motivatsiyaning pasayishiga olib keladi. Bu holat pedagogning qaror qabul qilish jarayoniga, interaktiv mashg‘ulotlarni samarali tashkil etish qobiliyatiga va o‘quvchilar bilan ijtimoiy interaktsiyasiga bevosita salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli, psixologik qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari pedagoglarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda tizimli va barqaror shaklda tashkil qilinishi zarur[1]. Shuningdek, psixologik xizmat va raqamli ta’lim vositalarining uyg‘un ishlashi pedagoglarning o‘z-o‘zini anglashini va professional refleksiyasini kuchaytiradi. Bu pedagogik qaror qabul qilish jarayonini optimallashtirish, adaptiv yondashuvlarni samarali qo‘llash va o‘quvchilarning individual rivojlanishini nazorat qilish imkonini yaratadi. Integratsiya jarayonida pedagoglar o‘zlarining texnologik qobiliyatlarini psixologik tayyorgarlik bilan birlashtirganda, ular nafaqat texnologik vositalarni samarali ishlatadi, balki o‘quvchilarning ijtimoiy moslashuvi, psixologik barqarorligi va ta’limga bo‘lgan motivatsiyasini ham rag‘batlantiradi.

Bundan tashqari, psixologik qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari pedagoglarning shaxsiy stress darajasini kamaytirish, professional charchashni oldini olish va ishga bo‘lgan ijobiy munosabatini mustahkamlash orqali inklyuziv ta’lim jarayonining barqarorligini ta’minlaydi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, pedagoglarni inklyuziv raqamli ta’limga tayyorlashda psixologik xizmat nafaqat individual kompetensiyalarni rivojlantirish, balki tizimli pedagogik va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash muhitini yaratishda strategik vosita sifatida qimmatli ekanligi ilmiy jihatdan tasdiqlanadi.

Natijada, psixologik xizmat va raqamli ta’lim vositalarining uyg‘un integratsiyasi pedagoglarning texnologik kompetensiyalarini, psixologik barqarorligini va professional samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa o‘quvchilarning inklyuziv ta’limdagi individual ehtiyojlarini qondirish, teng imkoniyatlar yaratish va ijtimoiy integratsiyani rag‘batlantirish jarayonini sezilarli darajada samarali qiladi. Shu bilan birga, pedagogik va psixologik nazorat mexanizmlari, shaxsiy ma’lumotlar xavfsizligi va inson omilining saqlanishi integratsiya jarayonida doimiy ravishda ta’minlanishi zarur.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, pedagoglarni inklyuziv raqamli ta’limga tayyorlash jarayonida psixologik xizmat strategik va ko‘p qirrali ahamiyatga ega. Psixologik intervensiyalar pedagoglarning texnologik kompetensiyalarini rivojlantirish, yangi raqamli platformalar va adaptiv o‘quv tizimlaridan samarali foydalanish qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, psixologik qo‘llab-quvvatlash pedagoglarda stress darajasini kamaytirish, professional charchashni oldini olish va ishga bo‘lgan qoniqishni mustahkamlash imkonini yaratadi. Bu esa o‘z navbatida pedagoglarning o‘z-o‘zini anglashini kuchaytiradi va ularni professional refleksiya orqali ta’lim jarayonini optimallashtirishga yo‘naltiradi.

Bundan tashqari, psixologik xizmat pedagoglarga o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va moslashtirilgan yondashuvlarni ishlab chiqishda yordam beradi. Raqamli ta’lim vositalari bilan uyg‘un ishlash pedagoglarning interaktiv mashg‘ulotlar, baholash tizimlari va o‘quvchilarning rivojlanishini kuzatish mexanizmlarini samarali boshqarish imkonini yaratadi. Natijada o‘quvchilarning individual rivojlanish darajasi oshadi, ularning ijtimoiy ko‘nikmalari va psixologik barqarorligi mustahkamlanadi, shuningdek ta’lim jarayonida teng imkoniyatlar yaratiladi[1].

Psixologik xizmat va raqamli ta’lim vositalari uyg‘un ishlaganda pedagogning professional faoliyati avtomatlashtirilmasdan, balki qo‘llab-quvvatlanadi. Bu yondashuv inklyuziv ta’lim muhitida texnologik imkoniyatlar bilan insonparvarlik qadriyatlari o‘rtasida barqaror muvozanatni ta’minlaydi. Shu bilan birga, pedagoglarning o‘zini rivojlantirishga bo‘lgan motivatsiyasi oshadi, qaror qabul qilish jarayoni optimallashtiriladi va o‘quvchilarga individual yondashuvlarni ishlab chiqish imkoniyati kengayadi.

Shu asosda aytish mumkinki, pedagoglarni inklyuziv raqamli ta’limga tayyorlash jarayoni nafaqat ta’lim sifatini oshirish, balki o‘quvchilarning psixologik va ijtimoiy farovonligini mustahkamlash, shuningdek pedagoglarning professional barqarorligini ta’minlash nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, psixologik xizmat pedagoglarning individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda tizimli va barqaror tarzda ta’minlanganda, raqamli ta’lim vositalarining pedagogik samaradorligi maksimal darajada oshadi va inklyuziv ta’limning asosiy maqsadlari — adolat, shaffoflik va teng imkoniyatlarni yaratish — samarali amalga oshiriladi.

Natijada pedagoglarni inklyuziv raqamli ta’limga tayyorlashda psixologik xizmat nafaqat yordamchi vosita, balki tizimli strategik instrument sifatida qadrlanadi. U pedagoglarning texnologik va psixologik kompetensiyalarini birlashtirib, o‘quvchilarning individual rivojlanishini rag‘batlantirish va ta’lim jarayonida barqaror ijtimoiy va pedagogik muhit yaratish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, psixologik xizmat pedagoglarni raqamli va inklyuziv ta’limga tayyorlash jarayonining ajralmas va zarur tarkibiy elementi sifatida ilmiy jihatdan asoslanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YHATI:

1. Abduqodirova Dilobarbonu Erkinjon qizi “Inklyuziv ta’lim sharoitida o‘uvchilarning emotsional intellektini rivojlantirishning psixologik-pedagogik Asoslari” Scientific-Practical Conference “Inclusive Education: Dialogue, Analysis, Experience”, December 15, 2025
2. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2024). EMOTSIONAL KREATIVLIK: NAZARIY ASOSLARI VA PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR.. Journal of Economics and Business UBS. 4. 679-685.
3. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). HISSIY IJODKORLIK: TUSHUNCHA VA KOMONENTLAR. Journal of Economics and Business UBS. 4. 145-154.
4. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE NEUROGRAPHIC APPROACH. 01. 501-503.
5. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). TALABALARDA PSIXOLOGIK STRESSNI YENGISH. 03. 69-73.
6. Burns, M. K., & Mason, B. A. (2019). *Supporting Inclusive Practices Through Digital Learning Technologies.* New York: Springer.
7. Day, C. (2018). *Professional identity, well-being and effectiveness in teaching.* Oxford University Press.
8. Day, C. (2018). *The professional learning of teachers: Challenges and opportunities.* London: Routledge.

9. Earl, L., & Katz, S. (2019). *Leading Schools in a Data-Rich World: Harnessing Digital Tools for Inclusive Practices.* Toronto: University of Toronto Press.
10. Eshnayev, Nortoji & Madgapilova, Nargiza. (2023). CHARACTERISTICS OF IMPLEMENTING THE CLUSTER APPROACH IN THE EDUCATIONAL SYSTEM. International Journal of Pedagogics. 03. 44-47. 10.37547/ijp/Volume03Issue02-09.
11. Furlong, J., & Oancea, A. (2016). *Educational Research and Evidence-Based Practice.* Oxford University Press.
12. Furlong, J., & Oancea, A. (2016). *The professional knowledge base of teaching.* Oxford: Routledge.
13. Hattie, J., & Yates, G. (2014). *Visible Learning and the Science of How We Learn.* New York: Routledge.
14. Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning.* Boston: Center for Curriculum Redesign.
15. Madgapilova, Nargiza. (2023). THE SPECIFICS OF THE IMPLEMENTATION OF THE PEDAGOGICAL INNOVATIVE CLUSTER APPROACH IN THE SYSTEM OF CONTINUING EDUCATION. 1. 236-244.
16. Madgapilova, Nargiza. (2024). mug‘allim 2024. 5/2-сан. 461-468.
17. Madgapilova, Nargiza. (2025). SCIENTIFIC-PRACTICAL AND STRATEGIC BASES OF IMPROVING PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL COOPERATION IN THE INTEGRATION OF SCHOOL AND PRE-SCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS IN THE CONTEXT OF CONTINUOUS EDUCATION ON THE BASIS OF INNOVATIVE LOGISTICS. 1. 157-166.
18. Madgapilova, Nargiza. (2025). МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ Илимий-методикалық журнал. 164-170.
19. OECD. (2020). *Teachers and School Leaders as Lifelong Learners: Digital Competence for Inclusive Education.* Paris: OECD Publishing.
20. Selwyn, N. (2019). *Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education.* Cambridge: Polity Press.
21. Tomlinson, C. A. (2017). *How to Differentiate Instruction in Academically Diverse Classrooms.* Alexandria, VA: ASCD.
22. UNESCO. (2021). *Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities for Inclusive Learning.* Paris: UNESCO Publishing.
23. Williamson, B. (2020). *Big Data in Education: The Digital Future of Learning, Policy and Practice.* London: Sage Publications.